

Sumar

- Florea Firan**, *Festivalul Internațional Shakespeare după 30 de ani* / pp. 1-3
- Ion Parhon**, *Shakespeare 30: Teatrul într-o augustă aniversare* / pp. 4-7
- Mihai Ene**, *Shakespeare la Craiova. Însemnări festivaliere* / pp. 8, 9
- Anda Simion**, *Comunitățile construiesc festivaluri. Și festivalurile construiesc lumea-ntreagă... care e o scenă* / pp. 10-11
- Emilian Ștefărtă**, *Finis coronat opus. „Hamlet – Prinț al Danemarcei”* / p. 12
- Mihai Ene**, *Robert Lepage și teatrul de imagine: Ace și opiu* / p. 13
- Andrei Codrescu**, *Poeme: utilizările zidului Berlinului; plouă în brooklyn. e zi fără program* / p. 13
- Ioan Lascu**, *Duliu Zamfirescu – un scriitor uitat* / p. 14
- Constantin Cubleșan**, *Eminescu – Ipotești* / p. 15
- Adrian Cioroianu**, *1985. Fata care știa* / pp. 16, 17
- Adrian Sângeorzan**, *Poem: Curente* / p. 17
- Carmen Firan**, *Timpul lui David* / p. 18
- Dan Duțescu**, *Poem: Unduire de vânt și amintirile-i șterse* / p. 18
- Gabriela Păsărin**, *Personajul reflector în oglinda timpului* / p. 19
- Emanuel D. Florescu**, *Filosofia romantismului* / p. 20
- Dumitru Drinceanu**, *Jocul de-a viața* / p. 21
- Rodica Grigore**, *Ziduri și poduri* / pp. 22-23
- Dan Ionescu**, *Poezia de limbă română din Israel* / p. 23
- Emilian Ștefărtă**, *Cât de mult am pierdut, pierdem și vom mai pierde...!* / p. 24

Abonamente Scrișul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrișul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 135 lei. Pentru abonații din străinătate este de 155 \$ sau de 140 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763 sau la adresa de email: scrișulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Festivalul Internațional Shakespeare după 30 de ani

Dacă începutul a fost dominat de patronajul personalității shakespeareiene, festivalul fiind axat în principal pe spectacolele reprezentative de pe scena teatrului, cele care au urmat au lărgit aria de manifestare prin reprezentații în aer liber, sesiuni științifice, expoziții de costume și afișe, lansări de volume cu lucrări inspirate de opera dramaturgului.

Prima ediție l-a avut ca președinte de onoare pe Radu Beligan și director asociat pe regizorul Silviu Purcărete și s-a bucurat de prezența criticului britanic John Elsom, a jurnalistului teatral Paul Taylor, a celebrului regizor Declan Donnellan și scenografului Nick Ormerod, cu trupa Cheek by Jowl susținând spectacolul *Cum vă place*. Teatrul Național din București a prezentat în premieră *Romeo și Julieta* în regia Beatricei Bleonț, iar Teatrul Național din Craiova a fost prezent cu două spectacole – *Ubu Rex* cu scene din *Macbeth* și *Titus Andronicus*, ambele jucate cu succes, primul la Festivalul Internațional de la Edinburgh, al doilea la Tokio, în 1992, premiat în Canada. Criticul Valentin Silvestru releva: „Naționalul craiovean, Silviu Purcărete și Emil Boroghină au dat strălucire acestui dintâi festival Shakespeare, care a atras oaspeți din țară și străini – artiști, cărturari, manageri într-un număr neașteptat”. Critica a înregistrat festivalul ca o manifestare de talie europeană datorită modernității și spectacolelor originale validate de publicul și critica de specialitate din marile capitale ale lumii.

Ediția a II-a, desfășurată în aprilie 1997, a fost deschisă cu spectacolul *Troilus și Cresida* susținut de Teatrul Dramatic Iugoslav condus de Jovan Ćirilov, cunoscut lumii teatrale și în calitate de director artistic al Festivalului Internațional de Teatru de la Belgrad (BITEF). Au fost prezentate trei spectacole *Hamlet* – cel al Naționalului craiovean, regizat de Gábor Tompa, l-a avut protagonist pe Adrian Pinte, considerat de critică memorabil.

Ediția a III-a, desfășurată între 17 și 22 iunie 2000, prefigurând aniversarea a 150 de ani de la fondarea teatrului craiovean (29 iunie 1850), s-a distins prin diversificarea manifestărilor culturale: sesiuni de shakespeareologie cu participarea lui John Elsom, ateliere de critică teatrală, expoziții de carte, fotografie, postere, artă plastică și fotografie celebrând creația shakespeareiană. Spectacolul inaugural a revenit Naționalului craiovean cu *Timon din Atena* în regia lui Mihai Măniuțiu, rolurile principale Timon și Apemantus fiind interpretate de doi mari actori al scenei craiovene – Ilie Gheorghe și Valer Dellakeza. S-au remarcat, de asemenea, spectacolele *Richard al III-lea* prezentat de Teatrul Wybrzeże din Gdańsk, în regia lui Krzysztof Nazar, și *Jocul de-a Shakespeare*, recital de dans, muzică și poezie al baletrinului Răzvan Mazilu, realizat de Teatrul Național din București și SMART. La Cinematograful „Modern” din Craiova a fost proiectat filmul *Shakespeare îndrăgostit*, deținător al mai multor premii Oscar, a cărui premieră a avut loc cu puțin timp înainte.

Ediția a IV-a, desfășurată la sfârșitul lunii septembrie și începutul lunii octombrie 2003, sub egida Ministerului Culturii și sub Înaltul patronaj al Guvernului României, s-a deschis cu spectacolul *A douăsprezecea noapte*, regizat de Nina Chusova de la Limelight Theatre, primul teatru rusesc ale cărui reprezentații aveau loc în limba engleză, urmat de *Richard al III-lea* de la Teatrul Național din Vilnius, în regia lui Rimas Tumina, sau *Poveste de iarnă* de la Theatre du Sygne din Tokyo.

Scrișul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scrișul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:
Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scrișulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrișulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scrișulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
apartine integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580431

→ Începând cu ediția a V-a (2006) festivalul se desfășoară la doi ani și prezintă spectacole și în Capitală având ca partener Centrul de Proiecte Culturale ARCUB București, condus de Mihaela Păun. De acum fiecare ediție are loc sub o deviză. Ediția a V-a, sub titlul *Spectacolele shakespeareiene în viziuni paralele*, a oferit posibilitatea vizionării mai multor spectacole în câte două concepții regizorale. Gongul inaugural a adus în fața publicului piesa *A douăsprezecea noapte*, în viziunea a doi mari regizori, Declan Donnellan, în deschiderea din 25 aprilie, și Silviu Purcărete, în cea de-a doua seară a festivalului. Declan Donnellan a prezentat un spectacol pus în scenă în colaborare cu Festivalul Internațional Cehov din Moscova, cu o distribuție exclusiv masculină, care a adus un plus de savoare acestei comedii, în timp pe spectacolul lui Purcărete pus în scenă la Naționalul craiovean a venit cu momente de un umor irezistibil. Piesa este cunoscută sub multe titluri – *A douăsprezecea noapte* sau *Cum doriți*, *Noaptea regilor*, regizorul optând pentru titlul *Cum doriți sau noaptea de la spartul târgului*. O altă pereche de spectacole a fost reprezentată de piesa *Visul unei nopți de vară* cu o producție a Teatrului Național Maghiar din Budapesta, cealaltă din Lituania.

Constelația Hamlet, începută în 2006 cu *Spectacole Shakespeare în viziuni paralele*, a fost continuată în ediția a VI-a din 2008 cu *Mari regizori, mari spectacole, mari teatre ale Europei și ale lumii*, când s-a reușit performanța participării unor spectacole realizate de regizori de talie mondială precum Peter Brook, Robert Wilson, Declan Donnellan, Eimuntas Nekrošius, Lev Dodin, Silviu Purcărete. La Craiova s-a jucat *Macbeth*, iar la secțiunea bucureșteană toate cele trei spectacole: *Macbeth*, *Hamlet* și *Othello*, o adevărată revelație pentru spectatori. Naționalul craiovean a prezentat *Măsură pentru măsură*, în regia lui Silviu Purcărete, în care Ilie Gheorghe a excelat, iar *Femeia mării*, în regia lui Robert Wilson, prezentat la Craiova și București, a încântat publicul prin perfecțiunea interpretării și frumusețea imaginilor. Teatrul Național din București a participat cu transpunerea scenică a piesei *Eduard al III-lea*, în regia lui Alexandru Tocilescu, în care rolul principal a fost interpretat de Ion Caramitru.

Cu această ediție festivalul a căpătat o deschidere amplă, prin sesiunea de comunicări cu participarea unor specialiști de prim rang, Craiova devenind timp de două zile centrul shakespeareologiei mondiale. A urmat *Constelația Hamlet*. (*Shakespeare și noua realitate teatrală*), în 2010, dedicată în totalitate piesei capodopere *Hamlet*. Spectacolul inaugurat a revenit *Hamlet*-ului regizorului lituanian Oskaras Koršunovas, considerat un geniu. Suita de spectacole *Hamlet* a continuat cu o altă capodoperă, o producție japoneză care a fascinat prin viziunea diferită față de teatrul occidental, în regia plină de rafinament a lui Yoshihiro Kurita.

Lume-i o scenă și toți oamenii actori, ediția a VIII-a din 2012, a inclus câteva dintre cele mai importante companii teatrale între care

Deschiderea Festivalului, ediția a XIV-a, 2024

Berliner Ensemble și Teatrul Shakespeare's Globe din Londra care a prezentat în deschidere spectacolul *Sonetele lui Shakespeare* realizat de regizorul american Robert Wilson. A urmat o producție inedită a piesei *Visul unei nopți de vară* susținută de o companie din Coreea de Sud cu adresabilitate tuturor categoriilor de spectatori. Naționalul craiovean a prezentat *Furtuna* în regia lui Silviu Purcărete, care a reprezentat a treia montare a piesei realizată de celebrul regizor. Mai trebuie amintit spectacolul cu *Regele Lear* susținut de Compania „Scene en vie” din Grenoble, Franța.

„Furtuna”, regie Robert Wilson, Teatrul Național „Ivan Vazov” din Bulgaria, 2024

Shakespeare al tuturor, ediția a IX-a din 2014, al cărei program Michael Dobson, director al Institutului Internațional Shakespeare de la Stratford-upon-Avon, îl considera „senzațional”, a fost un prilej de aniversare a 450 de ani de la naștere celebrului dramaturg. Spectacolul de deschidere a revenit teatrului londonez Shakespeare's Globe cu piesa *Mult zgomot pentru nimic* prezentată pe esplanada teatrului craiovean, în timp ce pe scena mare a teatrului a avut loc spectacolul cu piesa *Cum vă place* susținut de Teatrul Național din Budapesta montat de Silviu Purcărete, precum și două excelente spectacole, *Comedia erorilor* și *Visul unei nopți de vară*, prezentate de trupa britanică Propeler, ambele în regia lui Edward Hall.

Shakespeare pentru eternitate, ediția a X-a din 2016, s-a desfășurat în atmosfera de comemorare a patru secole de la moartea dramaturgului. Spectacolul de început a fost susținut de Compania japoneză alcătuită din numeroși actori de toate vârstele cu spectacolul *Richard al II-lea* în regia lui Yukio Ninagawa, iar din Marea Britanie Teatrul Flute a prezentat *Hamlet, cine-i acolo?*, un spectacol elaborat și de mare subtilitate. Ediția s-a încheiat cu spectacolul *Richard al III-lea* de la Teatrul Schaubühne din Berlin, în regia lui Thomas Ostermeier.

Ediția a XI-a din 2018, *Planeta Shakespeare*, a avut o semnificație aparte prin participarea unor trupe și companii de teatru de pe toate continentele lumii începând cu Europa și continuând cu Asia, Africa, Australia, America de Nord și de Sud. Deschiderea a avut loc cu

spectacolul *Poveștile africane ale lui Shakespeare* prezentat de Teatrul Nou din Varșovia, în viziunea regizorală a lui Krzysztof Warlikowski – unul dintre cei mai apreciați regizori pe plan european, un spectacol construit pornind de la trei dintre piesele shakespeareiene: *Neguțatorul din Veneția*, *Othello* și *Regele Lear*, cu fragmente interferate din alți autori, un spectacol greu, cu o dimensiune neobișnuită ce se întinde pe parcursul a peste cinci ore, deloc ușor de asimilat de un spectator obișnuit, văzut de critici drept „o călătorie eroică în metafizic”, spectacol puternic, chiar grav prin problematica abordată. Ediția s-a încheiat cu spectacolul *Ace și Opiu*, în regia lui Robert Lepage, despre care Peter Brook afirma că este „geniul regiei mondiale contemporane”.

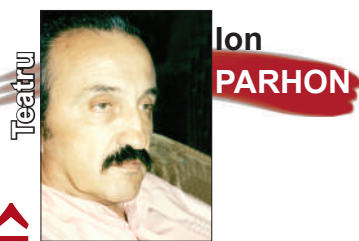
Începând cu această ediție directori ai festivalului au devenit Vlad Drăgulescu și Ilarian Ștefănescu, alături de Emil Boroghina, director fondator al festivalului.

Ediția a XII-a, din 2020, desfășurată sub genericul *Shakespeare – Universalul*, a fost una atipică susținută online, datorită pandemiei, când au fost înregistrate și prezentate cele mai importante spectacole de la edițiile anterioare. Ediția a XIII-a (2022) a însemnat o revenire din lumea virtuală în lumea reală. Deschiderea s-a făcut cu spectacolul 887 al Companiei Ex Machina în regia celebrului regizor canadian Robert Lepage, care a folosit în montare mijloacele multimedia în spectacolul de teatru.

Ediția de față, a XIV-a, desfășurată în perioada 16-26 mai 2024, este cea mai amplă și mai cuprinzătoare de până acum cu peste 300 de evenimente (spectacole, concerte, expoziții, parade, sesiuni de comunicări, lansări de carte, ateliere teatrale studențești) care au constituit o călătorie în spațiu și timp, din anul 1600, prin *Shakespeare Village*, până în viitor prin *Shakespeare Dimensions*. Spectatorii au avut prilejul să vadă peste 30 de spectacole semnate de regizori de talie mondială și în alte spații convenționale și neconvenționale, pe străzile din cartiere, piețe și parcuri, dar mai ales în *Shakespeare Village* din Parcul „Romanescu”, un concept creat de directorul festivalului, Vlad Drăgulescu, arhitecta Adela Trif și regizorul britanic Philip Parr, prin care s-a urmărit transpunerea în epoca marelui dramaturg, dar și un spațiu neconvențional de spectacole și concerte. Ediția din acest an a debutat cu spectacolul *Furtuna* regizat de Robert Wilson, prezentat de Teatrul Național din Sofia, și s-a încheiat cu *Hamlet, Prințul Danemarcei* în regia lui Robert Lepage, produs de Ex Machina din Canada. De un succes deosebit s-a bucurat spectacolul *A douăsprezecea noapte* în regia lui Andrei Șerban, susținut de Teatrul din Constanța, iar *Hamlet – dansul melancolicului* a fost spectacolul cel mai aplaudat la această ediție.

Emil Boroghina a fost dinstins cu Trofeul Festivalului, premiul pentru recunoașterea de citor al acestei manifestări de anvergură.

Mai mult din jumătate din paginile revistei relevă această manifestare de anvergură prin textele semnate de redactori și colaboratori ai revistei „Scrisul Românesc”, ilustrate cu imagini foto realizate de Florin Chirea și echipa sa. ■

Ion
PARHON

SHAKESPEARE 30: Teatrul într-o augustă aniversare

In această primăvară, s-au împlinit 30 de ani de la prima ediție a Festivalului Internațional Shakespeare de la Craiova, ctitorit de „magicianul” Emil Boroghina, președintele său onorific de astăzi. De la acea manifestare, care din primele ediții și-a împlinit țelul potrivit principiului „punct ochit, punct lovit”, reunindu-i pe unii dintre cei mai prestigioși regizori din lume, veritabili creatori de teatru, Festivalul și-a onorat în timp cu brio calitatea de sărbătoare strălucită a tuturor artelor și a întregului oraș, sub semnul omagiului la adresa Măriei Sale Teatrul și a lui William Shakespeare, marele său demiurg. Timp de unsprezece zile, cele peste 300 de manifestări găzduite într-un număr-record de spații convenționale și neconvenționale, de la Naționalul craiovean, Teatrul Colibri, Casa de cultură a studenților, Muzeul de Artă, Universitatea craioveană, la Piața „Shakespeare”, Piața „Frații Buzești”, Grădina Botanică, Parcul „Romanescu”, „Satul Shakespeare”, străzile și piațetele din jur, urbea și-a apropiat meritele unei adevărate citadele spirituale, pivot vremelnic al artei europene și nu numai europene.

Debut în forță și emblematic

Inaugurarea desfășurată în foaierea Teatrului Național, spațiu înnobilit apoi de expoziții, conferințe, lansări de cărți și dezbateri culturale, a fost onorată de prezența și de salutul unor personalități din rândul gazdelor și al invitaților, printre care celebrul regizor Robert Wilson, Liviu Jicman, directorul Institutului Cultural Român, ambasadorii Bulgariei și Georgiei, țări reprezentate pe scena festivalului în primele zile, Raluca Turcan, ministrul culturii, Olga Vasilescu, primarul municipiului, Emil Boroghina, președinte onorific al festivalului și președinte Fundației „Shakespeare”, Vlad Drăgulescu, directorul festivalului, și Alexandru Boureanu, managerul Teatrului Național „Marin Sorescu”.

Edificatoare a fost prima întâlnire cu teatrul de mare anvergură, prin spectacolul cu *Furtuna*, în direcția de scenă a regizorului american Robert Wilson, cu trupa Teatrului Național „Ivan Vazov” din Bulgaria. Sub aparența unui basm adresat generos tuturor vârstelor, regizorul a construit un univers al

confruntării realității cu visul și magia, al poeziei cu umorul, ori al mizei actricești cu o recunoscută predilecție pentru valorificarea puterilor expresive ale light-design-ului și

muzicii, ale costumelor și machiajului, oferind actorilor o mare libertate de mișcare, mult râvnită de înseși unele personaje ale piesei. Aceștia sunt prezentați din start în mod burlesc, printr-un savuros Prolog, repetat spre a dezvălui atât plăcerea jocului actriceșc, cât și eternul farmec de sorginte ludică a teatrului, parcă amintindu-ne și de uluitorul spectacol de sonete shakespeariane realizat cu actori de la Berliner Ensemble și prezentat într-o altă ediție de festival.

După spectacol, în fața teatrului, în Piața numită astăzi cu numele lui Shakespeare, ne-a întâmpinat *The Tiger Lillies Concert*, cu instrumentiști-actori din Marea Britanie, celebri în toată lumea prin umorul lor vesel sau negru, în care sălășluiesc și omenescul și grotescul,

conduși de muzicianul și cântărețul Martyn Jacques, fondatorul trupei, solist vocal și acordeonist, dar și scenaristul acestor *Leții despre nihilism*. Ei mi-au adus aminte de acel spectacol fascinant inspirat de *Hamlet*, realizat de cei trei împreună cu o trupă de teatru din Danemarca, oferit la ediția trecută a festivalului și aplaudat copios de publicul din Sala „Amza Pelea” a teatrului craiovean.

Ziua inaugurală nu s-a încheiat aici, deoarece, în Satul „Shakespeare” din incinta Parcului „Romanescu”, a urmat o altă reprezentare specială, un alt mariaj pilduitor între teatru și muzică, realizat de Woods of Birnam Company, o trupă interdisciplinară din Germania, grăbită să ne surprindă prin *Macbeth în concert*. Întreaga poveste, configurată chiar de Macbeth, abilul arhitect al crimei din dramaturgia shakespeariană, întrupat de actorul și solistul vocal Christian Friedel, fondatorul

trupei, împreună cu instrumentiștii Philipp Makolies, Onno Dreier și Christian Grochau, își amplifică forța telurică a dialogului cu publicul prin ingenioase impulsuri video-light și sound-light. Nu puțini dintre spectatorii instalați mai mult sau mai puțin confortabil pe scaune, perne gonflabile și mai ales mici baloți de fân, l-au recunoscut pe același Friedel din filmul *Zona de interes*, unde în pielea ofițerului nazist, comandant de lagăr al morții, a contribuit decisiv la succesul peliculei încununată cu Marele Premiu la Cannes. De altfel,

tot aici, în Satul „shakespearian” vizitat de spectacole pline de har și mister, ca *Visul unei nopți de vară*, *Romeo și Julieta*, *Omorâți-l pe Hamlet* sau tripticul teatral datorat companiei britanice Parrabbola, în regia lui Philip Parr, director artistic al trupei, am urmărit într-o seară un concert mai puțin obișnuit. Este vorba de Alexander Bălănescu, violonist din Londra, de origine română, care împreună cu doi tineri instrumentiști (chitară și percuție) ne-a înfățișat o rafinată varietate de construcții melodice uneori asemănătoare cu structura jazz-ului tradițional. Virtuozitatea componistică și interpretativă l-au impus pe muzician pe scenele unor festivaluri din lume, dar și la noi în țară, la București, Sibiu și Craiova. Aici mi-a mărturisit că, atras de ofertele ispititoare, și-a amânat plecarea spre casă cu câteva zile, spre a se bucura și ca spectator de cele întâmplate pe scena festivalului.

Teatru fără frontiere

După ce ne-am străduit să evidențiem prima zi de festival, semnificativă și promițătoare pentru varietatea impresionantă a manifestărilor, dar și în ceea ce privește diversitatea spațiilor de joc, legitimând senzația unui festival al întregului oraș, vom da prioritate teatrului, ca personaj principal în acest minunat colochiu al tuturor artelor. O surpriză plăcută între cele aproape 30 de spectacole desfășurate „indoor”, a constituit-o prezența teatrului din Republica Moldova cu mai multe reprezentații, fapt ce confirmă și el trăinicia celui mai solid pod de peste Prut, realizat prin osteneala unor artiști în frunte cu Ion Caramitru, Petru Hadârcă, Alexandru Grecu, Petru Vutcărașu ș.a. Trista poveste a lui „Romeo și a Julietei sale”, care a cunoscut numeroase →

→ versiuni în repertoriul festivalului, s-a bucurat de o călduroasă primire în sala Teatrului Colibri, la spectacolul prezentat de artiștii Naționalului din Chișinău, în regia Luminiței Țăcu. Cu o mizanscenă dinamică, uneori explozivă, așa cum sunt recunoscute spectacolele acestei regizoare apreciată și pentru

producțiile realizate cu teatrul independent, reprezentarea a trezit interesul publicului prin survolarea „epocii” în favoarea confruntării protagoniștilor cu ostilitățile sau cu violența întruchipată chiar de tatăl Julietei, până la acea emoționantă și ultimă confruntare între Eros și Thanatos, ca un triumf al ingenuității și iubirii dincolo de hotarele morții.

Dacă prin puternica vibrație contemporană, reprezentarea ne-a amintit de o excepțională adaptare scenică oferită cu ani în urmă de o trupă din Israel tot pe scena festivalului shakespeareian, în schimb filonul poetic al spectacolului ne-a readus înaintea ochilor acel poem teatral adeseori învăluit în sonoritățile unor clovni-muzicali din spectacolul Teatrului „Tamási Áron” din Sf. Gheorghe în regia lui László Bocsárdi, prezent în altă ediție remarcabilă a festivalului craiovean.

Chișinăul a fost prezent în festival și prin *Macbeth*, de William Shakespeare și Eugène Ionesco, în scenariul, regia și scenografia lui Mihai Țărnă, regizor-șef al Teatrului Fără Nume, cu o trupă pe care am urmărit-o și în alte ocazii, la Târgoviște sau București, în năzuința ei de a transforma acest „fără nume” în... renume. Principalul atu al acestui ambițios colectiv artistic îl reprezintă valorificarea disponibilităților expresive ale teatrului fizic, menite a completa sau a înlocui puterea de seducție a cuvântului.

Același regizor semnează și o montare nu mai puțin ambițioasă cu *Regele Lear*, de această dată cu trupa Teatrului „Eugène Ionesco” din Chișinău, condus de Petru Vutcărașu, actor și regizor, interpretul rolului titular. Este o viguroasă afirmare a potențialului creator al trupei, printr-un spectacol cu o alcătuire în bună parte clasică prin construcția ei, cu un Prolog muzical și un final identic, dar și modernă prin exprimarea virtuților interpretative ale actorilor, în frunte cu Petru Vutcărașu, sau prin valențele metaforice ale decorului

destrucurat și restructurat mereu la vedere. Numeroase scene, ca acea confruntare dure-roasă a regelui fără coroană cu ingratitudea celor două fiice, Goneril și Regan, întâlnirea dintre Lear și contele de Gloucester spre capătul vieții lor și al unor suferințe ca supremă experiență a cunoașterii de sine, monologul regelui sub stihiiile naturii, moartea Cordeliei și acea rochie de mireasă sfidând în chip mărturisitor neantul, dar și trimiterile subtile la relația protagoniștilor cu timpul și cu amprentele lui aspre asupra destinului, sunt tot atâtea puncte fierbinți ale spectacolului de trei ore găzduit de sala Teatrului Colibri. Dincolo de unele excese de zel, prin încărcarea „identității” personajului cu nesfârșite contorsionări ale mimicii, ale gestului și ale atitudinii corporale, ori de o restituire poate mai puțin generoasă a partiturii lui Edmund în comparație cu cea a lui Edgar, reprezentarea și-a împlinit temeiul unei primiri călduroase din partea publicului.

Un alt *Rege Lear*, de această dată întrupat printr-un limbaj în totalitate non-verbal, dar cu o uluitoare forță expresivă mimică și gestuală, și a puținelor elemente de decor (scaunul, scara) a fost adus în festival de către Tang Shu-wing Theatre Studio din Hong Kong, în viziunea regizorului Tang Shu-wing, cu o distribuție exclusiv feminină și o impresionantă risipă de talent și energie bine controlată în dezvoltarea conflictului de către actrița Yip Tung în rolul titular, această viziune minimalistă a regizorului asupra filonului narativ și a personajelor, verificată cu succes până acum și în cazul unor adaptări după *Titus Andronicus*, *Macbeth* sau *Furtuna*, a reușit să cucerească spectatorii, chiar dacă povestea Regelui Lear și-a aflat un final poate prea lung și multiplicat, spre a ne sugera violența, ororile de astăzi și pericolele de pe scena politică a lumii.

O replică neașteptată la acest spectacol interpretat în exclusivitate de actrițe a venit din partea unei trupe din Africa de Sud, prin spectacolul cu *Hamlet*, realizat de compania Abrahamse and Meyer Production în care toate rolurile erau interpretate de bărbați. Sub bagheta apreciatului regizor de teatru și operă Fred Abrahamse, compania a mai prezentat

trei spectacole și în edițiile anterioare ale festivalului craiovean cu *Hamlet* (2016), *Richard III* (2014) și *Macbeth* (2018).

Cu o desfășurare fidelă textului, care a durat 140 de minute, în costume sugerând timpul piesei, dar optând pentru o exprimare cât mai directă și bine susținută în banda muzicală, interpreții și-au croit drum către sufletele privitorilor cu plăcută dezinvoltură în care nu numai Matthew Baldwin, interpretul lui Hamlet, Marcel Meyer (Claudius), cel care semnează și scenografia, dar și Thinus Viljoen, în rolurile Ofelia, Guildenstern, Bernardo, Gropar și Osric, sau actorul de culoare Lungile Lallie, interpretul Gertrudei, au atras interesul și aplauzele publicului din Sala studio „I. D. Sîrbu” alcătuit în marea majoritate de tineri entuziasmați mai ales de cele două travestiuri, Ofelia și Gertrude.

O surpriză fericită ne-a așteptat în sala de la Casa studenților, la un admirabil spectacol de teatru de păpuși pentru adulți cu *Othello*, prezentat de Teatrul pentru Tineret „Nodar Dumbadze” din Georgia, în regia semnată de Dimitri Khvtisiashvili și Gia Margania. Permanentă translație de mesaj și adevăr artistic între personajul-actor și personajul-păpușă, cu momente emoționante de monolog, ori de mișcări și gesturi mereu iluminate de semnificație, conferă trăirilor eroilor o remarcabilă profunzime, capabilă de a stăruia în memorie.

Scene cum sunt dezvăluirea odiosului proiect de către Iago printr-un joc sugestiv în labirintul sforilor ce-i servesc drept decor, comentarea situațiilor dramatice în prim-plan sub luminile rampei, monologul lui Othello din final și rugăciunea Desdemonei înaintea morții sunt mărturii ale unității stilistice și ale unicității acestui discurs artistic de o pilduitoare măiestrie profesională, distins cu Premiile pentru cel mai bun regizor și cel mai bun spectacol străin la a XXX-a ediție a Festivalului Internațional de la Cairo.

Starea de grație a teatrului autentic, fermecător și devastator, s-a ivit însă inconfundabil în spectacolul japonez cu *Richard II*, prezentat de G. Garage Shakespeare-dô Company. Pe un „petec” de scenă din studioul „I. D. Sîrbu”, cu o expresivă contribuție marcată prin costume, light-design și sound-design, excepționala trupă din Țara Soarelui Răsare ne-a oferit o veritabilă lecție de arta actorului, condusă și împlinită la superlativ printr-o concentrare dramatică vecină ritualului de către Yamato Kochi, regizorul și protagonistul spectacolului, un fin cunoscător al teatrului noh, cândva membru al trupei Riutopia și interpret în peste 80 de spectacole inspirate de operele shakespeareiene.

Continuare în p. 6